

ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКІВ ДІЇ ЗАПОБІЖНИХ ЗАСОБІВ: АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Олександр Сергійович ШАДРІН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Актуальність питання продовження строків дії запобіжних заходів у кримінальному процесі обумовлена необхідністю ефективного балансу між забезпеченням прав підозрюваного чи обвинуваченого та гарантуванням громадської безпеки. У сучасних умовах, зокрема під час військового стану та в умовах підвищеного рівня суспільної напруженості, потреба у продовженні запобіжних заходів стає все більш актуальною, оскільки судова система повинна забезпечити швидке та справедливе розслідування кримінальних проваджень, не порушуючи при цьому права учасників процесу.

Аналіз судової практики продовження строків запобіжних заходів свідчить про те, що застосування цього механізму ускладнюється декількома факторами. По-перше, строки тримання під вартою, як крайня форма запобіжного заходу, встановлені законом, є обмеженими, що забезпечує захист особистої свободи. Проте, в разі складних або масштабних кримінальних справ, цього строку може виявитися недостатньо для проведення всіх необхідних слідчих дій. Це викликає необхідність у продовженні строків, що вимагає від суддів детального обґрунтування таких рішень. Відсутність чітких критеріїв щодо достатності підстав для продовження строків часто призводить до дискусій щодо правомірності таких рішень, зокрема з огляду на положення Європейської конвенції з прав людини. Судова практика також вказує на значні проблеми з формальним дотриманням прав підозрюваних під час продовження строків дії запобіжних заходів[1]. Однією з найважливіших проблем є відсутність належного доступу до правової допомоги, що особливо гостро постає у випадках тримання під вартою в умовах обмеженого доступу до адвокатів під час військових дій або надзвичайних ситуацій. Відсутність своєчасної юридичної підтримки може призвести до ситуацій, коли обвинувачені не в повній мірі можуть реалізувати своє право на захист, що ставить під загрозу принцип рівності сторін у судовому процесі[2]. Ще однією важливою проблемою, що виникає під час продовження строків запобіжних заходів, є необхідність врахування матеріальних та процесуальних аспектів справи. У багатьох випадках суди не завжди належним чином оцінюють усі обставини, що могли б вплинути на обґрунтованість продовження строків. Зокрема, практика свідчить про те, що не завжди беруться до уваги альтернативні запобіжні заходи, які можуть бути менш обтяжливими для підозрюваного чи обвинуваченого, але при цьому ефективними для забезпечення участі особи у кримінальному процесі.

Ми вважаємо, що важливо також відзначити, що чинне законодавство України передбачає можливість продовження строків дії запобіжних заходів, але існують певні правові прогалини у регулюванні цього процесу. Зокрема, недостатньо детально прописані підстави для продовження строків, що часто призводить до різних інтерпретацій у судовій практиці. Крім того, необхідно вдосконалювати процесуальні гарантії для осіб, стосовно яких застосовуються

запобіжні заходи, аби уникнути зловживань з боку правоохоронних органів та судової влади.

У контексті аналізу практики Європейського суду з прав людини слід зауважити, що особлива увага приділяється забезпеченню права на свободу та особисту недоторканність. ЄСПЛ неодноразово вказував на те, що продовження строків тримання під вартою повинно бути обґрунтованим і має ґрунтуватися на конкретних та переконливих доказах[3]. При цьому, сам факт того, що провадження є складним чи має великий обсяг матеріалів, не може слугувати єдиною підставою для продовження строків дії запобіжних заходів. Важливим є також належне обґрунтування наявності ризиків втечі, тиску на свідків або інших дій, що можуть зашкодити розслідуванню. З огляду на зазначене, для вирішення проблем, пов'язаних з продовженням строків дії запобіжних заходів, необхідне вдосконалення нормативно-правової бази[4]. Перш за все, необхідно встановити чіткі та прозорі критерії для продовження строків тримання під вартою та інших запобіжних заходів, що дозволить уникнути зловживань та забезпечить правову визначеність. По-друге, важливим є запровадження механізмів незалежного контролю за законністю рішень щодо продовження строків запобіжних заходів, що гарантуватиме дотримання прав підозрюваних і обвинувачених. По-третє, доцільно вдосконалювати процесуальні гарантії для сторін кримінального процесу, зокрема забезпечення належного доступу до правової допомоги на всіх етапах провадження.

Підсумовуючи вище викладене можемо зробити висновок, що продовження строків дії запобіжних заходів є важливою складовою кримінального процесу, але воно повинно здійснюватися у чітко визначених правових межах з належним дотриманням прав людини. Судова практика свідчить про необхідність подальшого вдосконалення правозастосування у цій сфері з метою забезпечення балансу між інтересами правосуддя та правами підозрюваних і обвинувачених.

Список використаних джерел:

1. Осадча О. С. Окремі аспекти процесуальної діяльності прокурора при застосуванні запобіжних заходів. *Наше право*. 2014. № 10. С. 111-116.
2. Петров О. С. Актуальні питання застосування застави як різновиду запобіжного заходу за чинним Кримінальним процесуальним кодексом України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 25. С. 110-112.
3. Прутяний С. О. Кримінологічна класифікація професійної злочинної діяльності. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3 (50). С. 93-100.
4. Фоміна Т.Г. Обов'язки, що покладаються на особу під час застосування запобіжного заходу. *Eurasian Academic Research Journal. (Multilanguage science journal)*. 2018. № 4 (22). С.60-69